

Návrh opatrenia na zefektívnenie verejnej správy

Projekt:	Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít
Organizácia:	Nezisková organizácia Projekt DOM.ov
Operačný program:	Efektívna verejná správa
Kód žiadosti o NFP:	314011Q491
Názov aktivity:	Hlavná aktivita č. 2 Skvalitňovanie procesu prípravy infraštruktúry pre bývanie MRK na úrovni samospráv
Názov výstupu:	Návrh na opatrenie zamerané na zefektívnenie verejnej správy
Názov opatrenia:	Úprava zákona č. 443/2010 Z. z. z 26. októbra 2010 o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní
Subjekt, ktorému sa návrh opatrenia predkladá:	Ministerstvo dopravy a výstavby SR

Úprava zákona č. 443/2010 Z. z. z 26. októbra 2010 o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní

2020

doc. Ing.arch. Katarína Smatanová MA, PhD., a kol.

Návrhy sú formulované v rámci projektu „Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít“, kód projektu ITMS2014+: 314011Q491.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Úvod

Podľa najnovších dát z Atlasu rómskych komunít z roku 2019¹ sa na Slovensku nachádza 1 102 koncentrácií spolu v 825 obciach, v ktorých žije 300 170 obyvateľov. V 298 lokalitách nemá dostupný vodovod minimálne 50 % obyvateľov, spolu teda 76 000 ľudí. Bez dostupnej kanalizácie je 796 koncentrácií, t. j. 185 000 ľudí. Tretina obyvateľov býva stále v nelegálnych obydliach.

Problematika prípravy infraštruktúry pre lokality marginalizovaných rómskych komunít, a to najmä tých, v ktorých táto nie je dostupná alebo úplne absentuje, je z pohľadu vedenia obcí veľmi náročná. Súčasné výskumy dokazujú, že úmerne s nedostupnosťou technickej infraštruktúry sa zvyšuje i miera sociálnej deprivácie celej komunity².

Identifikácia problému

Na podporu investícií do technickej infraštruktúry v dnešnej dobe existujú dva nástroje:

- (1) nárazové možnosti získania nenávratných finančných príspevkov zo zdrojov EÚ³ a
- (2) dotácie Ministerstva dopravy a výstavby SR, regulované Zákonom č. 443/2010 Z. z. a určované Vyhláškou č. 118/2019 Z. z..

Čerpanie prostriedkov zo zdrojov EÚ je určené len na preklopenie obdobia vyrovnania disparít medzi SR a ostatnými členskými krajinami EÚ a neposkytuje systémový rámec kontinuálnej a dlhodobej podpory riešenia určitého problému. Naopak, dotácie Ministerstva dopravy a výstavby SR, regulované Zákonom č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní a určované Vyhláškou č. 118/2019 Z. z. sú takýmto systémovým nástrojom. Poskytované sú už od roku 2010 a pravidlá ich získania sa aktualizujú každoročne.

Zákon o dotáciách na rozvoj bývania a sociálnom bývaní č. 443/2010 Z. z. je hlavným rámcom podpory rozvoja bývania na Slovensku, so špecifickým zreteľom na podporu bývania a zabezpečovanie adekvátnych životných podmienok pre " fyzické osoby, ktoré si nemôžu obstaráť bývanie vlastným pričinením" [§ 21, ods.1]. Do tejto skupiny patria i práve marginalizované rómske komunity.

Zákon však pojednáva o problematike MRK nielen ako o jednotlivcoch - fyzických osobách, ale ako o špecifickom priestorovom útvare, ktorý taktiež môže byť objektom získania podpory.

Ide o dotáciu na obstaranie technickej vybavenosti⁴, podľa § 5 Obstaranie technickej vybavenosti, písmeno b) *na výstavbu technickej vybavenosti pre zvýšenie sociálno-kultúrnej úrovne rómskej osady [...]*.

---

¹ Ravasz, A. et al. (2020). *Atlas rómskych komunít*. Bratislava: Vydavateľstvo Veda.

² Radičová, I. (2001). *Hic Sunt Romales*. Bratislava: Nadácia S.P.A.C.E, Fulbrightova komisia, SR.

³ z Operačného programu ľudské zdroje, v určitých prípadoch možnosť i v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu

⁴§ 2, bod p.) špecifikuje technickú vybavenosť ako verejný vodovod, a vodovodná prípojka, verejná kanalizácia vrátane čistiarne odpadových vôd, a kanalizačná prípojka, miestna komunikácia vrátane verejného osvetlenia, odstavňá plocha vybudovaná pri obstarávanom nájomnom byte vrátane prízjazdu k odstavnej ploche z miestnej komunikácie, garážové stojisko určené ako priestor v bytovom dome alebo v polyfunkčnom dome na odstavenie motorového vozidla

Výšku tejto dotácie a podmienky jej získania a čerpania usmerňuje každoročne aktualizovaný právny predpis. Na rok 2020 je to Vyhláška č. 118/2019 Z. z., ktorá má účinnosť od 1.1.2020. Napriek každoročnej aktualizácií však táto Vyhláška prechádza len relatívne minoritnými zmenami (viď Tabuľka 2).

<p>§ 5 Obstaranie technickej vybavenosti b) výstavbu technickej vybavenosti pre zvýšenie sociálno-kultúrnej úrovne rómskej osady [...].</p>	<p>§ 5 Obstaranie technickej vybavenosti a) výstavbu (alebo c) kúpu) technickej vybavenosti podmieňujúcej výstavbu a užívanie nájomných bytov, na ktorých obstaranie sa poskytná dotácia podľa tohto zákona alebo podpora podľa osobitného predpisu,c)</p>
<p>a) verejný vodovod a vodovodnú prípojku vo výške 95 eur na 1 m verejného vodovodu a vodovodnej prípojky, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie verejného vodovodu a vodovodnej prípojky,</p>	<p>a) verejný vodovod a vodovodnú prípojku vo výške 125 eur na 1 m verejného vodovodu a vodovodnej prípojky alebo 650 eur na nájomný byt, najviac však do výšky 70 % oprávnených nákladov na obstaranie verejného vodovodu a vodovodnej prípojky, pričom dotácia sa určí vo výške najnižšej hodnoty vypočítanej podľa uvedených spôsobov výpočtu výšky,</p>
<p>b) verejnú kanalizáciu vrátane čistiarne odpadových vôd a kanalizačnej prípojky vo výške 190 eur na 1 m verejnej kanalizácie a kanalizačnej prípojky, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie verejnej kanalizácie vrátane čistiarne odpadových vôd a kanalizačnej prípojky,</p>	<p>b) 160 eur na 1 m verejnej kanalizácie a kanalizačnej prípojky alebo 860 eur na nájomný byt, najviac však do výšky 70 % oprávnených nákladov na obstaranie verejnej kanalizácie a kanalizačnej prípojky, pričom dotácia sa určí vo výške najnižšej hodnoty vypočítanej podľa uvedených spôsobov výpočtu výšky, 14 000 eur na jednu čistiareň odpadových vôd, najviac však do výšky 70 % oprávnených nákladov na obstaranie čistiareň odpadových vôd, pričom dotácia sa určí vo výške najnižšej hodnoty vypočítanej podľa uvedených spôsobov výpočtu výšky,</p>
<p>c) miestnu komunikáciu vo výške 89 eur na 1 m miestnej komunikácie, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie miestnej komunikácie.</p>	<p>c) miestnu komunikáciu vo výške 80 eur na 1 m2 miestnej komunikácie alebo 870 eur na nájomný byt, najviac však do výšky 70 % oprávnených nákladov na obstaranie miestnej komunikácie, pričom dotácia sa určí vo výške najnižšej hodnoty vypočítanej podľa uvedených spôsobov výpočtu výšky,</p>
	<p>d.) odstavňú plochu vybudovanú pri obstarávanom nájomnom byte vo výške 80 eur na 1 m2 odstavnej plochy vrátane prízjazu k odstavnej ploche z miestnej komunikácie alebo 390 eur na nájomný byt, najviac však vo výške 70 % oprávnených nákladov na obstaranie odstavnej plochy, pričom dotácia sa určí vo výške najnižšej hodnoty vypočítanej podľa uvedených spôsobov výpočtu výšky,</p> <p>e) garážové stojisko vybudované k obstarávanému nájomnému bytu vo výške 600 eur na jeden nájomný byt, najviac do výšky 10 % oprávnených nákladov na obstaranie garážového stojiska.</p>

Tabuľka 1: Porovnanie výšky dotácie pre obstaranie technickej vybavenosti pre "rómske osady" a výstavbu nájomných bytov.

§ 5 Obstaranie technickej vybavenosti na b) výstavbu technickej vybavenosti pre zvýšenie sociálno-kultúrnej úrovne rómskej osady	2020 (Vyhláška 181/2020)	2016 - 2019 (Vyhláška 326/2015)	2011 - 2013 (Novela 443/2010)
a) verejný vodovod a vodovodná prípojka	95 eur na 1 m verejného vodovodu a vodovodnej prípojky, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie verejného vodovodu a vodovodnej prípojky	86 eur na 1 m verejného vodovodu, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie verejného vodovodu a vodovodnej prípojky	85 eur na 1 m verejného vodovodu
b) verejná kanalizácia vrátane čistiarne odpadových vôd a kanalizačnej prípojky	vo výške 190 eur na 1 m verejnej kanalizácie a kanalizačnej prípojky, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie verejnej kanalizácie vrátane čistiarne odpadových vôd a kanalizačnej prípojky	vo výške 172 eur na 1 m verejnej kanalizácie, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie verejnej kanalizácie vrátane čistiarne odpadových vôd a kanalizačnej prípojky	170 eur na 1 m verejnej kanalizácie
c) miestna komunikácia	vo výške 89 eur na 1 m miestnej komunikácie, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie miestnej komunikácie	miestnu komunikáciu vo výške 81 eur na 1 m miestnej komunikácie, najviac však do výšky 80 % oprávnených nákladov na obstaranie miestnej komunikácie	80 eur na 1 m miestnej komunikácie

Tabuľka 2: Prehľad vývoja výšky dotácie na podporu výstavby technickej vybavenosti pre zvýšenie sociálno-kultúrnej úrovne rómskej osady

Problémom je najmä nedostatočná výška podpory (napr. v porovnaní s výškou podpory, ktorú je možné získať pri výstavbe nájomných bytov) (viď tabuľka 1).

Z tohoto prehľadu je možné identifikovať **2 hlavné okruhy problémov v praxi:**

- (1) **okruh finančný:** výška dotácie na jednotlivé typy infraštruktúry a jej prvkov je nízka (a nemá tendenciu sa výrazne zvyšovať) - najmä v porovnaní s financiami pre výstavbu nových bytových domov, a súčasne, miera spolufinancovania je vysoká - pri takých veľkých pripojeniach, aké sú potrebné v MRK je 20% spoluúčasť vysoká a pre menšie obce takmer nerealizovateľná
- (2) **absentujúce prvky v možnostiach čerpania dotácie:** dotácie na výstavbu odstavňových plôch, samostatných prvkov verejných priestranstiev, ostatné infraštruktúrne siete.

Ako bolo už v úvode načrtnuté, kontext zabezpečovania základnej technickej infraštruktúry determinuje nielen kvalitu života obyvateľov v MRK, umožňuje zlepšovanie podmienok na novú výstavbu bývania, ale má priamy dosah na socio-ekonomický status obyvateľov týchto lokalít.

Pokiaľ je možné vychádzať z tvrdení definovaných v zákone č. 443/2010 Z. z., a to podporiť výstavbu technickej infraštruktúry s cieľom **"zvýšenia sociálno-kultúrnej úrovne rómskej osady" (§ 5)**, je potrebné doplniť možnosti oprávnených výdavkov aj na tie elementy, ktoré majú dosah na zvyšovanie sociálno-kultúrnej úrovne. Kým možnosti čerpania dotácie sú momentálne limitované na základnú infraštruktúru, ktorá umožňuje udržať hygienické prostredie, chýba možnosť čerpania dotácií:

- (1) na odberné miesta elektrickej energie, ktoré často distribučné spoločnosti vyžadujú, kvôli prostrediu MRK mať v zvýšenej ochrane
- (2) prvky spojené so zvyšovaním aj sociálnej a kultúrnej úrovne územia. Ide najmä o prvky, ktoré umožňujú obyvateľom rozvoj, a súčasne otvárajú marginalizovanú lokalitu aj ostatným obyvateľom (nerómom). Ide napríklad o spevnené plochy verejného priestoru (nie nevyhnutne len odstavné plochy pre autá), zástavky MHD, prvky verejného priestoru ako systém základného mobiliáru.

Návrh adekvátnych opatrení

Aby bolo možné naplniť zámer zákona č. 443/2010 Z. z., ako to bolo rozvinuté v predchádzajúcej časti (zvýšiť podporou výstavby technickej infraštruktúry sociálno-kultúrnu úroveň rómskych osád), je nutné uplatniť pri vypracovávaní a schvaľovaní aktualizovaných Vyhlášok a Výnosov k zákonu č. 443/2010 Z. z. nasledovné aspekty:

- (1) zvýšiť výšku dotácie na výstavbu vodovodu a vodovodnej prípojky, minimálne na úroveň výšky dotácie na technickú infraštruktúru pri výstavbe (kúpe) nových nájomných bytov podľa zákona č. 443/2010 Z. z.
- (2) znížiť mieru spolufinancovania pre obce pri týchto infraštruktúrnych projektoch a dorovnať ju na úroveň miery spolufinancovania pri EU zdrojoch (t. j. 90% alt. 95%)
- (3) doplniť do oprávnených aktivít a ich výdavkov i možnosť získať dotácie na výstavbu odstavných plôch, spevnených plôch verejných priestranstiev, samostatných prvkov verejných priestranstiev, ostatné infraštruktúrne siete (najmä odberné miesta elektrickej energie).

Záver:

Dostupná technická infraštruktúra je nevyhnutnou podmienkou integrácie každej marginalizovanej komunity. Nejde len o nevyhnutný prístup k pitnej vode, kanalizácií a elektrickej energii. Pre komplexnú integráciu je potrebné pri výstavbe nových objektov, ale i rekonštrukcii existujúcich, zamerať sa aj na ostatné prvky ako sú verejné priestory, odstavné plochy, spevnené plochy, ktoré jednak zlepšujú celkovú kvalitu života, ale zvyšujú i udržateľnosť celkovej investície. Zvyšovanie finančnej dostupnosti zdrojov na takéto opatrenia aj pre menšie obce, kde je v rámci Slovenska výskyt MRK najčastejší, má potenciál rýchleho pozitívneho efektu na situáciu vylúčených komunít celoplošne.